

מחשבה למעשה
בית מדרש ללימוד והוראת ההלכה
בראשות הרב בוטרמן שליט"א

בעלון השבוע...

האכנת בשר וחלב // איסור והיגר <
פרשת השבוע // עגלה ערופה <
שומר שבת ומחולל // אור החשמל אכילת הקדאה <
מעשה קדיבור // חסרה בגשופה (חאק'ג) <

את העלון נמנן אקדמא גמ ככטבטג www.kollel.org.il

הלכות בשר וחלב

איסור והיתר

הרב יאיר כהן

ומבאר הש"ך שכל החומרא בדיון זה היא רק אם מערב את המים בעודם רותחים (בכלי ראשון) שאז נהנה בדרך בישול אבל במים צוננים אין שום איסור הנאה שהרי אין איסור הנאה בלא בישול וכדלעיל. אבל האחרונים התקשו מאד בפי' זה של הש"ך מב' טעמים:

א' קשה שאם באמת מדובר בדרך בישול א"כ למה צריך הרמ"א להגיע לאיסור הנאה והרי בעצם הבישול עצמו עובר על איסור בישול בשר בחלב, ועוד קשה שלפי דברי הש"ך היה על הרמ"א לאסור בדיון זה מדינא מן התורה ממש ואפי' בדיעבד ולא רק מחומרא בעלמא שהרי נהנה בדרך בישול ממש. ומחמת קושיא זו כתב המנחת יעקב (פ"ה ס"ק י"ט) שבאמת הרמ"א מיירי בתערובת צוננת בלי בישול והתחדש כאן חידוש גדול שאמנם אין איסור בדיעבד להנות מדבר שכבר התערב בשר וחלב בלא דרך בישול אבל לכתחילה יש מקום להחמיר שלא לערב בשר וחלב יחד ע"מ להנות מהם אפי' בלי בישול כלל.

ומ"מ לענייננו למעשה במקום הצורך נראה שיש מקום להקל לערב את שאריות הבשר והחלב יחד כדי מלתת לכלבו בלא דרך בישול שהרי חומרא זו נתונה במחלוקת גדולי הפוסקים וגם לדעת המנח"י עצמו דין זה הוא חומרא בעלמא והמקל לא הפסיד, ועוד שלמעין בדברי המנח"י יש לדון אולי לא החמיר אלא רק בכבישה ומליחה וכדו' ולא בערבוב זמני בלבד.

שאלה: אדם המגדל כלב בחצירו לצורך שמירה ודרכו בסוף כל ארוחה להניח את שאריות מאכלו בתוך כלי מיוחד ולשמור את המאכלים לכלבו, והנה מתעוררת השאלה האם מותר לו לערב את שאריות הבשר מארוחת הצהריים יחד עם שאריות הגבינה מארוחת הבקר או שמא יש בזה משום איסור בשר בחלב.

תשובה: בתורה הקדושה נכתב ג' פעמים הפסוק "לא תבשל גדי בחלב אימו" ומקובל ביד חז"ל שהתורה באה לרמז לנו כאן על ג' איסורים בעניין בשר וחלב א' איסור בישול ב' איסור אכילה וג' איסור הנאה.

עוד הובא בראשונים (רשב"א וטור) שהסיבה שאיסור אכילה והנאה נכתבו בלשון בישול (לא תבשל) ולא בלשון אכילה או הנאה משום שזה בא ללמד שאין איסור הנאה ובישול מן התורה א"כ אוכל או נהנה בדרך בישול כלומר שקודם בישל את הבשר והחלב יחד ואז אוכל או נהנה.

ואף שמצינו דעות שכתבו שמדרבנן עדיין יש איסור להנות מבב"ח אפי' בלא בישול בכ"ז דעת השו"ע ושאר הפוסקים שאמנם לגבי אכילה גזרו חז"ל שאין לאכול בשר בחלב גם בלי בישול וכ"ז לגבי הנאה אין איסור כלל א"כ מבשל תחילה.

והנה הרמ"א בסי' פ"ז ס"ו מביא חומרא "דאין לערב מים שהדיחו בהם כלי בשר עם מים שהודחו בהם כלי חלב וליתן לפני הבהמה דאסורים בהנאה", ומסיים ע"ז הרמ"א "ובדיעבד אין לחוש בכל זה ואף לכתחילה אין בזה אלא חומרא בעלמא והמקל לא הפסיד"

לוויה אנחנו באים לבטא בדיוק את ההפך, היא נועדה לתת לאורח תחושה שקשה עלינו פרידתך, ולו רק יכולנו היינו ממשיכים יחד הלאה, ובכך אנו משלחים אותו בתחושה טובה.

ונעמיק עוד ונאמר, כי תחושת הליווי עניינה, שגם אם בפועל האדם נמצא כעת לבד, אבל מאחר שמלווים אותו ומראים כמה שהוא חשוב ונצרך אזי בתחושה שלו הוא מרגיש שהוא לא לבד, כי הציבור צריך אותו וחפץ בו, והוא חלק בלתי נפרד מהכלל כולו. כשאדם מרגיש שהוא רצוי ובעל ערך, זה נותן לו מוטיבציה לעמוד כנגד הקמים עליו בדרכו. תחושה זו מעניקה לו הרבה יותר יכולות.

ואם כן מבינים אנו היטב, שאם בית דין היו רואים אדם שיוצא לבדו לדרך, ולא דואגים לו לליווי ולצידה לדרך, הרי שיש פה אלמנט של שפיכות דמים, שכן האדם יצא בתחושה מזולזלת, מופקרת, כבודד במערכה, ואם כן מנין ישאב את הכוחות להשיב מלחמה שערה. יעקב אבינו, אע"ג דאיהו לא חזי מזליה חזי, הוא מבין שיוסף נמצא לפני דרך ארוכה, לפני מסע משפיל מאין כמוהו, שאחיו שדווקא אמורים לגונן עליו, "נסעו מזה"- נסעו מן האחוה, והם מוכרים אותו לעבד, ההפך המוחלט מן הכבוד המגיע למי שנברא בצלם. יוסף נמצא לפני הירידה לזוהמת מצרים אשר בשר חמורים בשרם- הרחק כמטחווים קשת מהנברא בצלם. ואל המקום הזה הוא הולך מתוך תחושת זלזול, שדמו מופקר, שאף אחד לא זקוק לו, בצורה כזו הוא לא יוכל לשמור על כבוד האדם ומעלתו, שכן מה יחזיק אותו בעומדו לפני הניסיונות הרוחניים והגשמיים שייקרו בדרכו אחרי שככה משלחים אותו, ולמה לו חיים.

מה שכן החזיק את יוסף בכל האתגרים הרבים שניצבו לו בדרכו, זה הלוויה שליווה אותו יעקב אבינו בטרם צאתו, תחושת הכבוד שיעקב נתן לו היא זו שעמדה לו שהצליח לשמור על צלם אלוקים, ועל ידה הצליח לשמר את דמות דיוקנו של יעקב אביו לכל אורך הדרך, ולהישאר "אני יוסף", ללא כל שינוי על אף כל הנסיבות הכל כך לא פשוטות. בעצם, מכוח הלוויה, נמצא כי יעקב לא עזב את יוסף, ויוסף לא עזב את יעקב... ולכן כשיוסף מבשר ליעקב שהוא עדיין חי, וכי הוא "מלך" במצרים, בדיוק ההפך ממה שאחיו מכרוהו ל"עבד", הוא משגר עגלות, לאמר: יודע אני

בסוף הפרשה התורה מצווה על מצוות עגלה ערופה, שאם נמצא חלל בדרך, ולא נודע מי הכהו, זקני העיר הקרובה מביאים עגלה ועורפים אותה בנחל, ומתוודים ואומרים "ידינו לא שפכו את הדם הזה, ועינינו לא ראו".

שואלת המשנה במסכת סוטה (מה:), "וכי עלתה על דעתנו שביית דין שופכי דמים הן, אלא שלא בא על ידינו ופטרנוהו בלא מזון, ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לוויה". ומכאן הגמרא לומדת את חשיבותה של מצוות לווית האורח, ועד כדי כך שהגמרא אומרת, ששכר הלוויה אין לו שיעור, ואף כופין על מצווה זו, שכן בכוחה למנוע שפיכת דם נקי מישראל.

ועלינו לבאר את ייחודה וחשיבותה של מצווה זו, עד שאילו בית דין היו רואים את אותו הלך עוזב את העיר בלא לוויה, היו נחשבים ח"ו כשופכי דמים.

הראשון שמצאנו שקיים את מצוות לוויה היה יעקב אבינו בשלחו את יוסף לראות את שלום אחיו שבצאן, וכך נאמר בפסוק (בראשית לז, יד) "וישלחו מעמק חברון", כותב ה'חזקוני': "העיר יושבת בהר ויעקב ליווהו עד העמק, וכן אמרו רבותינו שליווה יעקב ליוסף, והיו עסוקים בפרשת עגלה ערופה ומשם שלחו", הרי לנו שלפני שיוסף הורד למצרים, יעקב ליווה אותו ולימד אותו על חשיבות מצווה זו, הנלמדת מסוגיית עגלה ערופה. וכך גם כשיעקב מתבשר כי עוד יוסף חי, והוא מלך במצרים, יוסף שולח לו עגלות, "וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו, ותחי רוח יעקב" (מה, כז), וברש"י: "סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, זהו שאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף...". ונפשנו יודעת מאד, כי לא בכדי פרשה זו של עגלה ערופה נלמדת לפני ירידת יוסף למצרים, ולא בכדי היא זו שמחיה את רוח יעקב. וננסה לעמוד על תוכן הדברים.

ונראה כי מצוות לווית האורח יש לה תוכן ייחודי שאין אותה באירוח עצמו, שכן ייתכן מצב בו אדם מארח את חברו בכבוד מלכים, וכלפי חוץ הוא מפגין אהבה וידידות, אך ליבו פנימה רחוק מכך, ובו ברגע שהאורח ילך והדלת תיסוב על צירה, הוא יפלוט אנחת רווחה על שנפטר מעונשו של זה. במצוות

ההדדי, לבל יידח ממנו נידח, ולבל יישפך דם נקי. בתקופה זו, בה אנו מייחלים ומבקשים "מלוך על כל העולם כולו בכבודך", עלינו להתחזק בנקודה זו, לבקש את האחוה ולרדוף אותה, וכך נזכה להיעשות כולנו אגודה אחת לעובדו בלבב שלם.

צלם אלוקים מהו, עודני אותו יוסף שראוי להיות חלק משבטי י-ה. או אז- "ותחי רוח יעקב אביהם". ובאמת פרשה זו נחרטה היטב ביוסף, לכל אורך הדרך הוא לא שמר טינה ולא ביקש נקמה, רק "את אחי אנכי מבקש", הוא ביקש את האחוה, את הכבוד

הרב יונתן גרוזמן

שומר שבת מחללו

אור החשמל לגבי הבדלה

והרי שהכריע להלכה כדעת השולחן ערוך שיש בזה איסור תחומין, ואין כאן היתר של למעלה מעשרה. ומשום כך יש לאסור הנסיעה בקרון בשבת משום איסור תחומין.

ובאשר להליכה יותר מי"ב מיל כתב הרמב"ם (הלכות שבת פרק כ"ז הא) שההליכה בשבת יותר מי"ב מיל שהוא שיעור מחנה ישראל יש בו איסור דאורייתא, ואולם דעת הרמב"ן והרשב"א שאינו דאורייתא כלל, ובשולחן ערוך (סימן ת"ד סק"א) כתב שמה שיהיה בדרבנן ספיקו להקל, ודייק המשנה ברורה (סק"ז) שמשמע מדבריו שיש אופן של איסור תחומין מדאורייתא וזה בהליכת י"ב מיל וכשיטת הרמב"ם, וכן נקט הרמ"א, אבל דעת הגר"א כשיטת הרמב"ן והרשב"א, אולם נקטו הפוסקים להלכה שכיון שיש כאן ספק בדאורייתא יש לחוש בהילוך יותר מי"ב מיל לאיסור דאורייתא.

ב. גם כאשר נוסע בתוך תחום שבת אסור, משום שכל נוסע נוסף העולה לאוטובוס גורם להגברת צריכת הדלק, ונחשב כגורם להבערת אש.

מקור הדברים: בשולחן ערוך (סימן שכ"ה ס"א) כתב שכל דבר שעושה הגוי לעצמו ואולם יש לחוש שירבה בשביל ישראל אסור לישראל להשתמש בו בשבת, ורק בדבר שאין בו חשש שמא ירבה כגון נר שמספיק נר אחד להרבה בני אדם מותר כל שלא נעשה לצורך ישראל, וכתב בשו"ת יהודה יעלה (או"ח סימן נ"ח) שמטעם זה אסור לישראל לנסוע בשבת בספינה או עגלה הפועלים על ידי קיטור כיון שלפי ריבוי וכובד המשא צריך להוסיף כח האש, ונכלל זה באיסור שמא ירבה בשבילו.

שאלה: האם מותר לנסוע בשבת באוטובוס או ברכבת בחו"ל כשהנהג גוי ורוב הנוסעים גויים?
תשובה: אסור. ויש בזה כמה טעמים לאסור:

א. באופן שנסיעתו היא מחוץ לתחום שבת עובר באיסור תחומין, וכאשר נוסע יותר משנים עשר מיל יש דעות בראשונים שעובר באיסור תחומין דאורייתא.

מקור הדברים: בגמרא במסכת עירובין (דף מ"ג ע"א) הסתפקה הגמ' אם איסור תחומין נאמר גם למהלך למעלה מעשרה טפחים, ונשאר הדבר בספק. ובשולחן ערוך (סימן ת"ד ס"א) כתב שבדרבנן ספק לקולא. ובבית יוסף (סימן רס"ו) כתב שבמהלך בקרון יש לו איסור תחומין אף אם הקרון גבוה עשרה טפחים, כיון שהקרון נחשב כמו הגבהה של הקרקע ואינו נחשב המהלך למעלה מעשרה טפחים. אולם ברמ"א (סימן ש"ה ס"ח) כתב שאסור לשבת בקרון שגוי מנהיגו בשבת משום שמתמש בבהמה ומשום שמא יחתוך זמורה. וכתב בבאר היטב (סק"ה) שבאופן שבורח מפני סכנת נפשות מוטב שיעלה על קרון המונהג על ידי בהמה משילך ברגליו, כיון שההליכה ברגליו יש בה חשש איסור דאורייתא של יציאה חוץ לתחום כאשר מהלך יותר מי"ב מיל, ואילו המהלך בקרון אינו עובר אלא באיסור דרבנן של משתמש בבהמה. ומשמע שנקט שבקרון הגבוה עשרה טפחים אין בו משום איסור תחומין, ודלא כמבואר בבית יוסף הנ"ל. אבל במשנה ברורה (סימן רס"ו סק"י) כתב שהבורח מפני סכנת נפשות מוטב שילך ברגליו משיעלה על קרון, כי בקרון עובר בשני איסורים, גם איסור תחומין וגם איסור משתמש בבעלי חיים,

ג. הרי זה כמעשה חול האסור משום "ממצוא חפצין ודבר דבר" ודרשו חז"ל שלא יהיה מעשהו בשבת כבחול, ובחתם סופר כתב שבאופן זה של מעשה חול אסור אף מדאורייתא.

מקור הדברים: בשו"ת בית יצחק הביא את דברי השולחן ערוך (סימן תקכ"ב ס"ב) שאסר להוציא את נכבדי העם בכסאותיהם ביום טוב כפי שהיה דרכם שנכבדי העם יושבים על כיסאותיהם ואחרים

נושאים אותם על קתדרה, וביאר הט"ז (סק"ד) שאסור משום עובדין דחול, וכתב הבית יצחק שכל שכן שיש לאסור בשבת, וכל שכן שיש לאסור נסיעה ברכב שהוא מעשה חול.

ובחתם סופר (שו"ת ח"ו סימן צ"ז) כתב על פי מה שכתב הרמב"ן בפירושו על התורה (אמור פרק כ"ד פסוק כ"ד) שאיסור גמור הוא אפילו מדאורייתא לרמב"ן הנ"ל.

הרב אהרן דואר

מעשה בדיבור

חזרה בתשובה (חלק ג')

ענינים אלו ברבים מתוך ספרי הפוסקים המדברים בדרך הלכה בענין זה וכו', ואחר כך ילמד חפץ חיים ושמירת הלשון וכו', וכן האגדות המבארות גודל אושרו של האיש הזהיר וכו', ואז הקב"ה ימחל לו על העבר, ויעזור לו על להבא שלא ישל בזה".

ב. למעשה, אין ללכת לבקש מחילה מחבירו אם על ידי כך יבוא חבירו לידי צער, וכל מה שכתב החפץ חיים שיש לבקש מחילה ממי שדיברו עליו, זה דווקא במקרה שאין חשש שיבוא צער לחבירו בשל כך (חוט השני שמירת הלשון פרק א' סעיף ג').

ג. במקרה שגרם נזק ממוני לחבירו על ידי הלשון הרע שדיבר עליו, בדיני אדם אינו חייב כיון שזהו גרמא. אבל בדיני שמיים גם גרמא חייב, ולכן אינו יוצא ידי חובת פיוס עד שישלם לו את הנזק שגרם. (חשוקי חמד בבא קמא צא:, קונטרס בקש שלום בשם הגר"ח קנייבסקי).

ד. האם מועילה מחילת קטן, דעת הגרי"ש אלישיב: שקטן אינו בר מחילה, ומכל מקום יבקש ממנו מחילה מפני המנהג, ושיגדל יבקש ממנו שוב. (אשרי האיש ח"ג פרק כ אות ד).

דעת הגר"נ קרליץ: שמחילת קטן מועילה, ודווקא בדיני ממונות אינו בר מחילה משום שיכול לחזור בו ממה שמחל, מכל מקום לעניין בין אדם לחבירו שענין המחילה הוא מה שמסיר הקפדתו מליבו, מועילה מחילתו. (חוט השני הל" יום כיפור עמ' קא).

בבית הכנסת "שתיקה יפה" למד הרב עם המתפללים הלכות איסורי לשון הרע.. הרב הביא את דבריו החמורים של החפץ חיים בגנות מספרי לשון הרע, להיכן המילים שיוצאות מהפה עלולות להגיע.. וכמה שונא הקב"ה שמספרים בגנות עם ישראל.

אחד מלומדי השיעור התעורר מדבריו החמורים ששמע מהרב, והחליט לקחת את עצמו בידיים.. הוא ניגש לרב עם מספר שאלות.

א. יש הרבה אנשים שהוא דיבר עליהם לשון הרע במשך חייו, אך הוא אינו זוכר על מי בדיוק הוא דיבר, וא"כ כיצד יכול הוא לפייסם.

ב. לגבי אותם אנשים שזכר שדיבר עליהם לשון הרע, במקרה שיש חשש שאם ילך אליהם וינסה לפייסם, הם יצטערו מאד לשמוע שכך דיברו עליהם, האם במקרה כזה מותר לו לצערם בשביל לכפר על חטאו.

ג. במקרה שכתוצאה מהלשון רע שלו ישנם אנשים שנגרם להם נזק ישיר או בעקיפין, האם עליו לשלם את הנזק כדי לכפר על חטא הלשון הרע שלו.

ד. במקרה שדיבר לשון הרע על ילד, האם מועילה המחילה של הילד, או שמא עליו להמתין שהילד יגדל ויהיה לאיש.

תשובת הרב: א. בקונטרס 'כבוד שמים' של בעל החפץ חיים (פרק ג') כתוב: "אמרו חז"ל, צדיקים באותו דבר שחוטאים בו מתרצים, ועל כן יראה ללמוד

לבקשת הציבור אנו מביאים בעלון זה מאמרים שפורסמו בימי בין הזמנים